

Nizina Amazonki

[jarekwodnia](#) December 30, 2014

Nizina Amazonki, ze względu na niekorzystne dla człowieka warunki środowiska przyrodniczego, zwana jest „zielonym piekłem”. Natomiast dla roślin i zwierząt te same warunki są idealne, więc rejon ten określa się również jako „zielone płuca naszej planety”, „gigantyczną aptekę” czy „bibliotekę genetyczną”. Występuje tutaj największa różnorodność gatunków roślin i zwierząt, które wykazują wzajemne, często skomplikowane powiązania i zależności.

Jednak prowadzona od dłuższego czasu przez człowieka rabunkowa gospodarka zasobami leśnymi na tym terenie przyczyniła się i przyczynia nadal do wyginięcia wielu gatunków roślin i zwierząt, nawet zanim się dowiemy o ich istnieniu.

Położenie

Nizina Amazonki obejmuje obszar równikowy Ameryki Południowej o powierzchni ponad 3 500 000 km². Kraina ta rozciąga się na długości 3500 km pomiędzy Niziną Orinoko i Wyżyną Gujańską na północy, Wyżyną Brazylijską na południu, Andami na zachodzie, a Oceanem Atlantyckim na wschodzie.

Budowa geologiczna

Podłoże geologiczne niziny stanowi Niecka Amazonki, która należy do rozległej platformy prekambryjskiej, obejmującej środkową i wschodnią część kontynentu Ameryki Południowej [szkło dekoracyjne](#) . Niecka ta wypełniona jest poziomo ułożonymi warstwami skał osadowych, które gromadziły się w niej od początku ery paleozoicznej i miejscami osiągają miąższość (czyli grubość) 5000 m. Najmłodszymi osadami pokrywającymi ten obszar są kenozoiczne utwory akumulacji rzecznej, stąd Nizina Amazonki uważana jest za największą na Ziemi nizinę aluwialną. Współcześnie procesy sedymentacji zachodzą na obszarze doliny rzeki Amazonki, szczególnie intensywnie podczas jej wylewów.

Stare struktury tektoniczne, stanowiące podłoże niziny, warunkują asejsmiczny charakter obszaru. Jedynie zachodnia część, granicząca z orogenezą alpejską, to obszar pansejsmiczny.

Na terenie niziny występują bogate złoża boksytów (okolice Trombetas) i niewielkie ilości ropy naftowej.

Powierzchnia niziny ma charakter równinny. Wysokości bezwzględne dochodzą do 100 m, tylko na zachodzie, u podnóża Andów, mogą osiągać nawet 500 m. Rozległe, monotonne wysoczyzny porozcinane są szerokimi dolinami z korytami rzecznyymi. Dna dolin pokrywają bagna z licznymi rozlewiskami i starorzeczami.

Warunki klimatyczne panujące na tym terenie wpływają na intensywny przebieg wietrzenia chemicznego. W wyniku zachodzących procesów powstaje gruba warstwa zwie-trzeliny. Materiał ten poddawany jest splukiwaniu i erozji rzecznej. Cieki powierzchniowe transportują jego ogromne ilości do rzeki głównej, która akumuluje go w swoim dolnym biegu. W efekcie tego procesu powstaje u ujścia Amazonki rozległa delta (o powierzchni około 100 000 km²). Tworzą ją liczne wyspy akumulacyjne. Należy do nich Marajo – największa tego typu wyspa na Ziemi (o powierzchni 48 000 km²).

Wody powierzchniowe

Nizina leży w dorzeczu Amazonki (rzeka ta ma największe dorzecze na Ziemi). Potencjał zasobów wody słodkiej (20%) klasyfikuje tę rzekę na pierwszym miejscu na Ziemi. Przyjmuje ona ponad 200 dopływów, tworząc rozległy system rzeczny. Większe z nich, na przykład Jurna, Purus, Madeira, Negro, zaliczane są do najbardziej meandrujących rzek Ziemi. Amazonka w liczbach:

- długość rzeki z Marañón: 6437 km,
- powierzchnia dorzecza: 7 050 000 km²,
- spadek na obszarze nizinny: 0,05 %,
- wahania stanów wody: do 15 m,
- szerokość przy ujściu: do 200 km,
- średni przepływ przy ujściu: 120 000 m³/s.

Źródła Amazonki znajdują się w Andach peruwiańskich. Natomiast Nizina Amazonki rozciąga się w jej środkowym i dolnym biegu. Głębokość rzeki dochodząca w środkowym biegu do 80 m umożliwia jej żeglowność od Oceanu Atlantyckiego do miasta Iquitos w Peru, natomiast dla statków morskich jest dostępna do portu w Manaus.

Ogromne ilości wody niesione przez Amazonkę zmniejszają zasolenie wody morskiej na odległość 400 km. Rzeka ma złożoną formę ujścia, ponieważ tworzy estuarium i deltę. Natomiast w czasie pływów syzygijnych, szczególnie

podczas zrównania dnia z nocą, przez północną część ujścia (Canal do Norte) wdziera się fala przypływowa. Fala ta, zwana pororoka, niesie w górę rzeki dużą ilość słonej wody. Wysokość fali dochodzi do 2-3 m, a przemieszcza się ona z prędkością 16-20 km/h.

Deltę urozmaicają wyspy (np. wspomniana wcześniej Marajo oraz Maksiana, Cavia-ne) pooddzielane kanałami (Canal do Sul, Canal Perigoso). Wysoki poziom wód Amazonki związany jest z przebiegiem pór deszczowych w różnych częściach dorzecza. Północną część opady zasilają od marca do września, a południową od października do kwietnia. Przybór wody w Amazonce może dochodzić do 15 m i powodować jej wylewy. Charakterystycznymi elementami doliny rzecznej są rozległe bagna i niewielkie jeziora, na przykład Coari, Badajos, Madruba, Amana.

Klimat

Nizina Amazonki leży w strefie klimatu równikowego wybitnie wilgotnego, kształtowanego przez ciepłe i wilgotne masy powietrza znad Oceanu Atlantyckiego. Średnie miesięczne temperatury powietrza są mało zróżnicowane i wahają się w przedziale 24-26°C, co oznacza występowanie jednej termicznej pory roku. Roczne sumy opadów atmosferycznych wynoszą od 1500 do 3000 mm. Codziennym deszczom zenitalnym często towarzyszą wyładowania atmosferyczne.

Flora i fauna

Obszar rozległych wysoczyzn porasta najbardziej zróżnicowany pod względem gatunkowym kompleks roślinny na świecie. Jest to formacja typu selwą – wiecznie zielony, wilgotny las równikowy, nieograniczony rytmem wegetacyjnym. Roślinność tworzy charakterystyczne piętra. Najwyższe i najbardziej zróżnicowane florystycznie piętro to drzewa o wysokości 30-50 m, czasami przekraczające 60 m (np. mahoniowiec, kauczukowiec, orzech amerykański).

Korony tych drzew stanowią skuteczną przeszkodę dla promieni słonecznych. Na pniach i gałęziach rozwijają się epifity (np. storczyki).

W warstwowej strukturze lasu wiele gatunków zwierząt znajduje właściwą dla siebie niszę ekologiczną. W koronach drzew świat zwierzęcy wykazuje największe zróżnicowanie (żyją tu np. wyjce, leniwce, ponocnice, czepiaki, tukany, papugi ary i amazonki, harpie, kolibry).

Warstwę podszytu, obok podrostów drzew, tworzą rośliny cieniolubne: wysokie byliny, liany. Uboga florystycznie i słabo rozwinięta jest warstwa zielna. Rosną tu przede wszystkim grzyby, paprocie i mchy. W dolnej części lasu żyją mrówkojady, tapiry, jaguary, pe-kari, kapibary. Selwą to także

obszar występowania węży koralowych, żararak, boa, anakond. Najbogatszy gatunkowo jest jednak świat owadów.

Nieco odmienny charakter ma roślinność porastająca szerokie doliny Amazonki i jej dopływów. Spotykamy tu wilgotne lasy zalewowe (igapo), które wykazują znacznie mniejsze zróżnicowanie florystyczne. Brak w nich krzewów i runa, rzadziej występują liany i epifity, a drzewa osiągają niższe wysokości. Jest to konsekwencją wylewów rzek, przez co tereny te na okres kilku miesięcy pokrywa woda. Wśród roślin charakterystycznych dla tego obszaru na uwagę zasługuje wiktoria królewska i hiacynt wodny.

Rzeki zamieszkują manaty amazońskie, słodkowodne delfiny, żółwie skórzaste, aligatory, węgorze elektryczne, piranie i arapaimy – największe ryby słodkowodne (ich długość dochodzi do 3 m). Na wybrzeżu Oceanu Atlantyckiego i w strefie ujściowej Amazonki występują namorzyny. We wschodniej części Niziny Amazonki, wzdłuż doliny rzeki głównej, w wyniku gospodarczej działalności człowieka bardzo się zmienił krajobraz. Las tropikalny ustępuje w tych miejscach sawannie.

Źródło artykułu: <https://typysrodowiska.wordpress.com/2014/12/30/nizina-amazonki/>